

дуже складний, багатовекторний психічний процес внутрішньої психічної діяльності. Вчитель хімії повинен забезпечити розуміння учнями значення конкретних знань й вмінь, і тим самим, стимулювати цей процес.

Основними мотиваційними аспектами, до яких звертається вчитель хімії, є: пізнавальний інтерес, проблемність і практична цінність. Формуючи у студентів – майбутніх учителів хімії, уміння застосування прийомів, які найчастіше використовуються для мотивації, ми конкретизуємо їх прикладами з різних тем шкільного курсу хімії. Зокрема, до таких прийомів належать: зв'язок навчального матеріалу з реаліями життя, показ його практичного значення; створення проблемної ситуації, що створює в учнів інтелектуальний дискомфорт, для розв'язання якої потрібно засвоїти нову інформацію; використання влучних афоризмів, виразних образів і порівнянь; повідомлення цікавої інформації; наведення яскравих прикладів, історичних довідок тощо. Також ми підкреслюємо вплив на мотивацію вікових і психологічних особливостей учнів.

Отже, формування у студентів – майбутніх учителів хімії навичок організації та проведення уроку, з обов'язковим використанням прийомів мотивації навчальної діяльності учнів, дасть нам впевненість у якісній підготовці висококваліфікованих фахівців для подальшої успішної педагогічної діяльності.

БІОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖЕРА

*Пивовар Н.М., Дерев'яно В.О.
Полтава, Україна*

До біологічно обумовленої підсистеми особистості належать фізичні особливості, властивості нервової системи, темперамент та стать. Ми розглянемо такі біологічні особливості менеджера як здоров'я, стать і вік.

Здоров'я – важливий фактор ефективного керівництва. Біологічно здоровий організм людини функціонує в оптимальному режимі і адекватно реагує на зміни у навколишньому середовищі. Для менеджера – це основна умова ефективної діяльності, так як його робочий день (14-15 годин) у два рази перевищує фізіологічні норми, закріплені в законодавстві – 7-8 годин на добу. Робота менеджера пов'язана з високими емоційними навантаженнями. За даними медиків, не менше 50% здоров'я людини залежить від способу життя, сукупності зовнішніх і внутрішніх умов життєдіяльності організму.

Керівники всіх рангів відносяться до категорії працівників, які страждають частіше, за інших, серйозними хронічними захворюваннями. За даними медиків 34% управлінців обтяжені серцево-судинними хворобами (20% – гіпертоніки, 14% – хворіють на ішемічну хворобу серця). У віці 40-49 років показник гіпертонічної хвороби у керівників-чоловіків перевищує 50% обстежених.

Причиною цього є стрес. Стрес – це фізіологічне та психічне напруження організму. Він може бути інформаційним й емоційним. Інформаційний стрес виникає, коли людина не справляється з потоками інформації. Емоційний стрес виникає у ситуаціях невдач, загрози небезпеки, образи, тривоги. Стреси викликаються серією дрібних, постійних щоденних хвилювань. Тому підвищувати свою стресостійкість – найважливіша необхідна якість менеджера.

Психічне здоров'я людини залежить від соціального здоров'я середовища, в якому формується особистість. Соціальні зв'язки (сім'я, рідні, близькі, друзі, співробітники та ін.) можуть впливати як сприятливо, так і негативно, формуючи психічно нездорову особистість.

Типові ознаки психічно нездорової особистості: 1) залежність від шкідливих звичок, відхід від відповідальності за себе, втрата віри в себе, у свої можливості, пасивність; 2) чуттєва тупість, безпричинна злість, ослаблення вищих і нижчих інстинктивних почуттів, підвищена тривожність; 3) процеси – неадекватне сприйняття себе, нелогічність, зниження пізнавальної активності, хаотичність мислення, підвищена сугестивність, некритичність і хаотичність мислення.

Важливе значення в менеджменті відіграє стать керівника.

Майже завжди (крім далекого матриархату) чоловіки явно домінували серед керівників на державній службі і в бізнесі. Переважна більшість жінок з дитячого віку орієнтована суспільством на скромний статус – мати, дружина, вихователька дітей, помічниця чоловіка. У жінок проявляється в більшій мірі залежність настрою і психічного стану від фізіологічних циклів (вагітність, годування дитини, менструальний цикл, клімакс), обтяженості та турбот про сім'ю, неупередженістю; в більш сильною, ніж у чоловіків, забарвленості ділових відносин в особистісні відтінки і сприйнятті співробітників крізь призму симпатій і антипатій.

Окремі автори, в основному жінки, розцінюють їх як тих, що сприяють ефективному керівництву (Ф. Денмарк, А. Ігн, Б. Джонсон). «М'якість» і «людяність» керівників-жінок

вважається перевагою над чоловіками в розумінні особистісних проблем співробітників, прихильність демократичному стилю керівництва. Більшість дослідників дотримується протилежної точки зору: підвищена емоційність і особистісна орієнтація в ділових відносинах діє як негативний фактор ефективного керівництва. Але він може бути нейтралізований, якщо жінка-керівник «виробить у себе високу стійкість до фрустрації й емоційних сплесків. Тому досі жінці-керівнику доводиться долати труднощі для досягнення успіхів.

Важливою біологічною ознакою, що впливає на ефективність діяльності менеджера, є вік. В управлінській діяльності необхідно враховувати психологічні особливості вікових етапів життєвого шляху. У науковій літературі можна зустріти різні вікові періодизації. Широко відома періодизація життєвого шляху, розроблена Д. Б. Бромлеєм.

Дорослість: рання дорослість – 21-25 років, середня дорослість – 25-40 років (пік інтелектуальних досягнень), пізня дорослість – 40-55 років (занепад фізичних і розумових сил), передпенсійний вік – 55-65 років (пік для найбільш загальних соціальних досягнень).

Старіння: відхід від справ – 65-70 років (сприйнятливості до порушення стереотипів), старість – 70-75 років, старіння – після 75 років.

Кожен віковий період передбачає деякі особливості поведінки в організації, які повинен враховувати керівник. З віком змінюється мотиваційна сфера людини, накопичується досвід, формуються навички, вміння і в той же час – стереотипи, може знизитися швидкість оволодіння новими знаннями та навичками. У зрілому віці (середня дорослість) досягається більш високий рівень мисленнєвої діяльності (Е. Харке) і знижуються показники образного мислення (Б. Бромлей). Збереження інтелектуальної працездатності людини з віком у значній мірі залежить від того, завдання якого рівня складності доводиться йому вирішувати в організації, і в якій мірі він включений у процес постійного навчання (самонавчання, навчання в діяльності і т. ін.).

Сучасна теорія менеджменту не може однозначно відповісти на питання про оптимальний вік. Вважається, що більш високі керівні посади вимагають більш зрілого віку. У Японії середній вік президентів великих компаній в обробній промисловості – 63,5 років, у США – 59 років. Як молодий, так і літній вік мають свої переваги і недоліки, що впливають на ефективність роботи керівника. Головні переваги молодого керівника: енергійність, висока сприйнятливості до інновацій і підприємництва, міцне здоров'я, хороша працездатність. Але вони поступаються старшим колегам у досвідченості, специфічному людському капіталі – знаннях специфіки організації, холонокровність, мудрості, умінні відрізнити головне від другорядного. Там, де слабкі механізми конкурентного відбору кадрів, врахування стажу та віку доцільне, і, навпаки, де ефективність керівництва регулярно перевіряється конкуренцією, встановлення вікових бар'єрів недоцільне.

Оцінка та врахування біологічних факторів дає можливість краще зрозуміти і оцінити поведінку і вчинки менеджера.

МАЛОЗНАЙОМА ТЛАДІАНТА СУМНІВНА ЯК БОТАНІЧНИЙ ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ШКОЛЯРІВ

Пивовар Н.М., Хілінська Т.В.

Полтава, Україна

Тладіанта сумнівна (*Thladiantha dubia* Bunge) – дводомна рослина, з родини гарбузових. Рід налічує 15 видів трав'янистих ліан. Стебло жорстко-шорстке, повзуче, відмирає на зиму. За допомогою вусиків ліана підіймається по підпорах на висоту до 3-5 м. Листки широкоовальні, біля основи серцеподібні, по краях зубчасті. Коріння потовщені у вигляді бульб. У дикому стані росте на Далекому Сході і в Північному Китаї.

Тладіанту висаджують вздовж парканів, біля стін будівель для оформлення колон, для оздоблення терас, альтанок, стовбурів старих дерев, для укриття схилів, скель, урвищ, земляних насипів.

Квітки у тладіанти сумнівної жовті, роздільностатеві, розташовані на різних особинах. Чоловічі квітки – широкодзвоникоподібні, злегка несиметричні, п'ятичленні, з загнутими назад пелюстками, зібрані в суцвіття. Жіночі квітки – плоскі, поодинокі. Плоди – подовжено-яйцеподібні, спочатку волохаті, темно-зелені, при дозріванні оранжево-червоні з зеленими смужками. Цвіте з липня по вересень.

На своїй батьківщині, у Східній та Південно-Східній Азії, рослина запилюється крихітною